

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Thesaurus Eloquentiae Sacrae Et Profanae, Saluti &
incolumitati Rerumpublicarum utilissimae**

Alberti, Alberto

Coloniae Agrippinae, 1669

Hujus Stylus Actionis copiosa sui advocazione utitur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-69225](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-69225)

evenerunt, quorum funestis exemplis sapere debent adolescentes. Ex quibus omnibus primum dicacitatis crimen satis dilutum puto, Auditores.

Huius Stylus Actionis copiosa sui advocacione utitur.

324 **R** Idebunt præterea Adversarii fortasse, quod dum Tullianæ perduelles eloquentiæ tam graviter urgeo; dum acuminum, ornamentorumque intemperantiam tantopere insector; ipse ego & minime omnium Ciceronianus in stylo sim, & ab iisdem acuminibus, jocos, argutiis, salubusque nequaquam abstineam; tum ab illâ quoque admirabili Tulliani artificii normâ quàm longissimè deflectam. Audio opprobriantes. Deus mentem vestram sospitet, egregii monitores. Sed nunc, quæ id criminis à me depellam, quæso vos, diligenter attendite. Si Tullianum stylum arctis illis, per angustis que cancellis, quibus illum adolescentuli in Rhetoricis Ciceronis institutionibus parum versati, ejusdemque & mentis, & præceptorum ignari, in Senatu verò Latinitatis omnino hospites, frequenter includuat, definiamus: ut, si quod nomen, aut verbum à Tullio prætermisum, aut quod sciamus, ab eo non usurpatum, quanquam alterius probati Scriptoris auctoritate satis commendatum, nostrâ

strâ oratione excipiamus; de ejusdem illicet
 stylo penitus actum sit; ego sanè Cicero-
 nianus non sum, qui alias quoque voces,
 quanquam bene Latinas, præter Tullia-
 nas, minimè negligendas existimavi. Sed
 licet in pueris hujusmodi religio nunquam
 à Tullio, ne in uno quidem vocabulo ab-
 eundi ferri possit, valdeque etiam ad defe-
 catam Latinitatem addiscendam, probeque
 imbibendam sit opportuna: at in iis, qui
 positis infantia crepundiis ex puerilis im-
 peritiæ, rudisque literaturæ phebibus excel-
 serunt, minimè esset laudabilis, atque in
 vanam prorsus, faruamque superfluenam
 degeneraret. Frustra verò quam plurimi,
 frustra genuinam M. Tulli, germanamque
 sobolem, quod nonnullas ex eo phrasas, ac
 nomina anxie corraserint, identidemque
 certum quendam verborum ambitum am-
 bitioso illo symmate, esse videatur, ambitio-
 sius, puridiusque terminârunt, jactant, atque
 mentiuntur. Aliud enim longè, ut probè
 nostris, Patres sapientissimi, longèque di-
 versum est, Ciceronianum esse, quàm in so-
 lius Ciceronis verba jurejurando se se adi-
 gere, ejusdemque codicibus totum se quodam
 religiosissimo nexu obstringere, ac devove-
 re. Sin autem Tullianum stylum, ut omnium
 ætatum sapientibus, atque eloquentiæ ante-
 signanis semper visum est, illum statuimus,
 qui modò Latinis utatur verbis, etsi non Ci-
 ceronianis (ut omittam M. Tullium neque
 quacumque de re scripsisse, neque eorum, quæ
 scrip-

scripsit, voluminum vel decimam partem
 jam extare) Ciceronis tamen in dicendo vim
 præcipuè, ac robur; tum in committendis
 vocibus concinnam suavitatem imitatur;
 tum eximium Orationis artificium, ac ceri-
 màmque persuadendi rationem, tum rapidi
 instar fluminis, beatissimam copiam, undas-
 que ut ita dicam, incitatissimæ amplifica-
 tionis, planè decumanas satis commodè ex-
 primit, atque evolvit, ingenuè id possum,
 verèque profiteri, datam à me complures
 annos haud indiligentem fortè operam, ut
 quàm minimè, quoad mihi præ mea inge-
 niu renuitate liceret, ab hac præstantissima
 styli forma discederem. Ut ut tamen de meo **I**
 Latino stylo est, nihil is, ut ajunt, ad Bac-
 chum; quum ego non tam de Latino stylo,
 aut de Ciceroniano caractere dicendi,
 quàm de incorruptæ eloquentiæ genere,
 quæ apud quosque populos, & quavis in
 lingua adhibenda sit, perpetuò verba fecerim.

325. Ad acuminum autem frequentiam
 quod attinet; si illam ego, de qua alios quàm
 maximè objurgavi, imprudens, aut volens
 admisi; fui equidem vanissimus, atque a-
 mentissimus, qui chordâ eâdem, ac cæteri,
 oberrarim, eodémque intemperantiæ vitio,
 quod principio descripsi, ac deinceps casti-
 gavi, laboraverim. Ego verò testor, Audi-
 tores, præcordia mea, testor conscientiam
 animi, semper me eam in curam toto incu-
 buisse pectore, ut causam explicarem, ac

promoverem, omnesque semper cogitationes in Auditore percellendo, commovendoque penitus haberem defixas. Sed quom quaestioni ipsius negotium, gravitateque perattentè meditarer, astuque quodam mentis mecum pervoluerem; tum subito omnis ille, quem usurpavi, acuminum, ornamentorumque apparatus, sponte se offerent, non vocatus, hærrensque ultro dicenti, mentis præeuntis, rerumque indagatione occupata, pressa vestigia, tanquam famulus perquam modestus, & moderatus, à tergo est subsequutus. Quare si quid acutius, hilarius, argutius, puerdusve, quod persuasionis vim aliquo modo extenuârit, vel omnino sustulerit, per incogitantiam effudi; erravi, erratum revoco, illudque tollendum, atque antiquandum affirmo. Quod si e contrario id unum mihi, ut persanctè enuntio, consilii semper fuit, ut verba omnia, & nomina persuasioni aptarem, eidemque cogere, quantum conitari possem, ancillari; nihil mei gratiâ dicerem; omnia causæ tribuerem; atque ad eam rota illa, quam tenuis, leporem, venerumque moderatio, persuasioni nihil incommodavit, sed potius velificata est, neque præposterè vos inter audiendum, in mei aut ingenti, aut artificii contemplationem abduxit; sed contra potius ad rem ipsam per quam attentos defixit; paulatim argumentis incitavit; mox ad vosmet ipsos mihi dedendos, vestrumque assensum meæ adjungendum orationi in-

Sam.

flammavit: redite, obsecro, in memoriam, hanc acuminum, ornamentorumque moderationis tesseram, ipsissimam illam esse, quam hujus disceptationis principio consecrandam dixi, laudavi, & prædicavi.

326. Hoc verò illud demum discrimen est, Auditores, quod inter me, meosque Adversarios potissimè intercedit: quòd illi ornatus, acuminumque præcipue, compediti servi sunt; contra ego liber omninò, me que prorsus juris non me istis, sed ista mihi mancipio. Illi persuasionem acuminibus subjiciunt; ego imperare jubeo. Et sanè ut joci, atque argutiis in causa gravi, seriaque, quò acriter urgendum est, atque ex animo, nervoseque agendum, intempestivè admodum, perversèque indulgetur; ita quum ludicra retrahatur, quum joci ipsi, sales, & ludi explodendi sunt, joci salibusque commodissimè irridentur. Joci enim in re seria pluma leviores sunt. ast ad ludicra, ut ita dicam, confodienda, tela sunt, ferro quolibet, chalybèque infestiora. Expendendum nimirum est, an joci, atque acumina, peculiari fini singulis in locis proposito, quem talis narratio, argumentatio, amplificatio, vel quæcunque alia particula spectat, quadrent, congruant verum verò, ubi congruerint, si leviter his perspergatur oratio, ferrea in arma vertuntur. Quæ enim resutantur, aliquando sunt ejusmodi vallata præsidis, expugnata adèd difficilia, veritasque colore ita infucata, ut veritatem ipsam minime

A

B

nimè sinant internoscere. Ad hæc ergo-
 vertenda aliis machinis, quàm jocis, uten-
 dum, argumenta scilicet firmissima admo-
 vanda. Nonnunquam autem, quæ rejicien-
 da sunt, ita infirma, & imbecilla; ita ablo-
 na, præposterâque videntur, ut levissimâ
 aurâ facilè difflati, & dissipari queant. Ad
 hæc igitur excerpanda dicitur is, salibus, jo-
 cis, atque argutiis, si parè interferantur, ni-
 hil opportunius. Idcirco ipse quoque elo-
 quentiæ patens Cicero locos in tempore nõ
 solum usurpandos docuit; sed etiam suis in
 Orationibus, quando Adversariis illuden-
 dum erat, non minùs strenuè, quàm falsè;
 nec minùs decorè, quàm prudenter (quic-
 quid morosi aliqui vitiligatores invidè ca-
 villentur) moderatè interposuit. Quum er-
 go redundantium acuminum, atque orna-
 mentorum patroni decreta tam multa aded
 absurda, aded rudicula, aded inania pro-
 mant in medium; quum opinionum, nescio
 quæ, portenta ita deformia confingant; jo-
 cos profectò, sales, atque acumina ad hæc
 profliganda, non potui sine piaculo negli-
 gere, aut prætermittere. At quum seriò ali-
 quid aggressus sum; quum gravem animi
 motum studui excitare; quum machina-
 menta amplificationum fabricavi: notate,
 an hisce nugamentis locum dederim, ac non
 potius severe iisdem mihi penitus interdi-
 xerim. Verùm an ego hæc ornamentorum
 moderationem servaverim, atque id, quod
 maximè molitus sum, usu ipso perfeceri-
 m.

vestrae prudentiae, Auditores humanissimi, vestroque iudicio tacite perpendendum relinquo.

327. Sed quorsum ego huius Actionis meae patrocinium suscipio? quid huius structuram operis, stylumque tueor? Quasi verò meo stylo, meo ingenio, meo artificio, atque eloquentiae aduocationem commodarim, **A** ac non magis ad suam dignitatem, decusve legitimam, absolutamque dicendi formam, hoc est, Tullianam afferendum omnes intenderim nervos, viresque omnes periclitatus fuerim. Ego sane, si quid habent Adversarii, quod hoc in opere accusent, dampnentque, libenter audiam, libentiusque, ubi peccatum agnovero, expungam. At nunquam, censeo, valide me, fortiterque refellent, aut frangent, nisi Ciceronianam differendi rationem adhibuerint. Nempe si potiri victoria volunt, mea argumenta, meas rationes, meas amplificationes argumentis, rationibus, atque amplificationibus, si non potentioribus, aut saltem paribus arietent, convellant, dissolvant, labefactent, disturbent, necesse est. Sin autem pergant in iis, **B** quas in me edent, schedis, paginisque more suo, argutarum, sensiculorumque intemperantiae, praeclearissimo munere apposite scribendi, dicendique ad persuadendum posthabito, connivere; si nulla alia ad me dejiciendum tormenta, quam futilium anominationum intorquebunt; si nullam aliam impressionem, quam frivolorum acuminum

minum malè agglutinatorum, dabunt: istis certè styli, dictionisque manifestis corruptelis à persuasionis fine tam longè adhuc peregrinantes, fidem, vel me tacente, facient, meritò me de illis esse conquestum, seque ineptè prius ad persuadendum dicere, ac proinde vitioso quoque eloquentiæ genere inquinatos, ingeniique ingenti imbecillitate, atque inopiâ pressos, in ludo adhuc scholastico turpiter diversari.

328. Quod si contra ad meam istam Actionem proterèdam, Orationem suam, castigatâ, remotaque sensiculorum intemperantiâ, argumentorum firmamentis, molli, atque affectuum præsidis instruxerint, totosque se se ad persuadendum contulerint: tum enim verò meam hanc omnem disputationem multò adhuc magis confirmabunt, planeque ineluctabilem reddent. Quid enim? si tum Adversarii Orationes suas aptas ad persuadendum conformaverint: quis non animadvertet, eos jam ex illis leporum, acuminum, ornamentorumque lascivientium pratis ad Ciceronianæ eloquentiæ castra, arcemque confugisse: tum ex mollibus, delicatisque declamatoribus, ac nugatoribus in Tullianos, hoc est, viriles, & masculos Oratores demigrâsse? At ego, quanquam omnium Tullianorum Oratorum postremus, Orator tamen Tullianus qualiscunq; quid possum, quæso, pro Tullianorum eloquentiâ dimicans, à Tullianis meruere Oratoribus? Tulliani quidem Oratores multa,

non

non dubito, errata, multa in arte[m] dicendi peccata, multa styli piacula hoc in opere observabunt, perstringent, condemnabunt. Verum ita damnabunt, ut meliore allatâ Oratione, atque ad persuadendum multo accommodatiore facultate, qui sint ea expianda piacula, suo me exemplo, ductuque præclarè docturi sint. Mea verò errata expungendo, atque emendando, haud obscure admirabilem suam in persuadendo vim, nervumque patefacient; nec non eadem quoque operâ meâ hâc disputatione perfectum, persuasumque quod cupiebam, revincant. Quid enim aliud ego studui ostendere, aut persuadere, quam non meam quidem dicendi copiam, sed Tullianos Oratores, atque Concionatores palmaris eloquentiæ esse parentes, & coryphæos, in persuadendo vehementissimos, in arduis Orationibus, Concioni- busque architectandis ingeniosissimos, in afflandâ Auditoribus voluptate suavissimos, ac jucundissimos?

329. Hæc habui, viri sapientissimi, quæ tota hac de eloquentiæ gravissima causa in medium proferenda existimavi. Hæc me ardens communis boni propagandi studiû; hæc me publici mali longè, latèque tam eximia multorum ingenia vitiantis commiseratio; hæc me tabidæ luis tam diu grassantis, in præsentia tandem aliquando exterminandæ, vel saltem coercendæ incredibilis sollicitudo coegit, non tam ex ore, quam imò ex animo medullitus promere. Certè qui-

quidem nisi me sperati fructus magna aviditas decipit, hinc rationum inexplicabiles nexūs, hinc argumentorum inextricabiles catenæ, ac laquei, quemcumque sanam informatam mentem, atque, utentem modò rationi obsequatur, modò sui compos sit, modò denique homo esse velit; facile adigeat dare veritati manus, deque puerili, si qua imbutus est, sententiã nullo negotio decedere.

330. Neque tamen sum nescius, nonnullos perturbationum quodam æstu fluctuantes interdum reperiri, qui, quòd omnem planè rationem repudient, malèque insitum morem tueri mordicus; tum quæ semel arripuerunt, placita, & decreta fovere præstatè velint, non argumentis bonam ad frugem, usumque sint revocandi; sed risu potius, pedumque suppositione refutandi. Atqui ego opiniosissimos hujusmodi homines jam non alloquor, Auditores; sed tota mea hæc Actio vos tantum, quotquot huc convenistis, viros graves, prudentes, doctos, perspicaces, rationumque vim, ac robur non minus facile expedientes, quam seriò amplectentes compellat. Cur enim aquam, ut ajunt, tunderem in mortario, oleumque, ac operam cum istis capitonibus perderem, ac non vobiscum potius, quos honestatis amor capit, decori cura excitat, communis mali angor vexat, tantam de re philosophandum arbitraretur?